

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.
242 Thurø Rev

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 242 Thurø Rev

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Thurø Rev er en fint afgræsset strandeng med losystemer.

Fotograf: Bert Wiklund/bwfoto.dk

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-022-1

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N242 Thurø Rev og vedrører Naturstyrelsens arealer på 38 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For

supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H242 og har et areal på 163 ha.

Området består af den sydøstlige del af Thurø samt det nærmeste havområde med den undersøiske del af Thurø Rev. Området er dannet som et vinkelforland, hvor havet har aflejret materiale langs både syd- og østkysten. Igennem flere hundrede år har havet aflejret strandvolde udenpå hinanden, og i læ af strandvoldene er der dannet en veludviklet strandeng med tidevandsrender og flere strandsøer. Engmyretuer og store sten i jordoverfladen vidner om et meget gammelt græsningsareal.

De ældste strandvolde indeholder værdifulde og artsrige overdrev. Størstedelen af overdrevene forekommer på kalkholdig bund, en mindre del på sur bund.

Strandengen er ligeledes meget artsrig med forekomst af talrige tuer af gul engmyre og gennemskæres af veludviklede losystemer. Inden for området findes også en enkelt forekomst af næringsrig sø.

Den undersøiske del af området består overvejende af sandbund og er bevokset med en veludviklet ålegræsvegetation med god udbredelse indtil 6 m dybde. Langs østkysten er forekomst af større sten. Selve det undersøiske rev består hovedsageligt af sand og muslingebanker.

Thurø Rev er omfattet af en fredning.

Natura 2000-området ligger i Svendborg Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Det Sydfynske Øhav.

For en uddybende beskrivelse og afgrænsning af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Inden for området ejer Naturstyrelsen hele landarealet, der består af strandenge, strandvolde vandhuller og overdrev, i alt 38 ha. Heraf er 25,8 kortlagt som lysåbne habitatnaturtyper. De ældste strandvolde indeholder værdifulde og artsrige overdrev, der indtil 1979 var voksested for orkideen skrueaks. Størstedelen af overdrevene forekommer på kalkrig bund, en mindre del på sur bund. Strandengen er ligeledes meget artsrig og levested for flere arter af måge- og vadefugle. Der findes en lille, næringsrig sø og næringsfattige vandhuller. Området er levested for bilag 4 arterne strandtudse og springfrø. Arealet er udlagt til ekstensiv helårsafgræsning med robust kvæg og dele af de områder, der i dag ikke er registreret som naturtyper er under udvikling til naturtyperne surt overdrev og kalkoverdrev.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1330	Strandeng	18,1
6210	Kalkoverdrev	6,0
6230	Surt overdrev	1,8
Hovedtotal		25,8

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 3 plejetiltag: 1) rydning af opvækst på 3 ha, 2) græsning på 25 ha, 3) ophør med vedligeholdelse af afvanding på 18 ha og 4) rydning af bevoksning på mindre end 1 ha. Tiltagene er gennemført og herudover er der udført en række tiltag som led i LIFE projektet LIFE Overdrev II. Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode.

Table b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	4	Gennemførte indsatser (areal)	25 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede rydning af bevoksning, herunder træer og buske på kalkoverdrevet. Alle materialer fra rydningsindsatsen er bortkørt eller brændt af på anvist brændplads. Der har været særlig fokus på at fjerne materialet for at mindske den organiske ophobning. Det har været vanskeligt at finde et velegnet tidspunkt for kørsel på arealerne uden risiko for strukturskader. Som led i LIFE projektet LIFE Overdrev II (2010-2014), er der desuden oprenset vandhuller og foretaget supplerende slåning af vegetation omkring vandhullerne til gavn for bilag IV-arterne strandtudse og springfrø. Et år er der udsat strandtudser. For at opnå højt græsningstryk omkring vandhullerne har der været opsat mobilt indre hegn og driften er målrettet arealer med stort plejebæhov. På strandvoldene er der foretaget slåning af rynket rose i den 4 årige projektperiode. Slåningsdriften er fortsat og vurderes at skulle fortsætte, så vegetationen holdes lysåben.

Konkrete erfaringer

- Det mobile indre hegn vil med fordel kunne udvides, så det omfatter større dele af kalkoverdrevet. Med det forventes rydning af opvæksten at kunne aftage ad åre og erstattes af et højt græsningstryk hvor behovet er størst. Faste indre hegn vil kunne lette driften. Desuden vil der blive arbejdet med en bedre adgang til fangfold/læskur, for at lette driften.
- Opsætning af skilte der informerer om mål med drift, som slåning af rynket rose og helårsgræsning har været nødvendig for formidling af tiltag på arealet.
- Der vil fortsat være behov for reduktion af rynket rose, hvis den ikke skal dominere strandvoldene og den tilknyttede vegetation. Enten via fortsat slåning eller vinter-græsning, som evt. kan afprøves. Adgangsforhold skal dog sikres, da stien uden for hegnet er fredet med adgang som formål.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på kalkoverdrev og surt overdrev, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *plejemål* for de ovenstående lysåbne naturtyper i denne planperiode. Der kan være flere plejemål for et givent areal med en naturtype.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning af strandenge og overdrev og rydning af opvækst af vedplanter på overdrev, jf. nedenstående skema.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af understøttelse af naturlig hydrologi på strandengene samt udskiftning af hegn og andre anlæg nødvendige for afgræsningen.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	1,8
			Naturtypebevarende pleje	1,8
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	6,0
			Naturtypebevarende pleje	6,0
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	18,1
			Naturtypebevarende pleje	18,1

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag		Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	1,8
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,8
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	6,0
			Rydning af opvækst	Eksisterende	6,0
	1330	Strandeng	Græsning	Eksisterende	18,1

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag		Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	1,8
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	1,8
	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	6,0
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	6,0
	1330	Strandeng	Hegning	Eksisterende	18,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	18,1

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen kalkoverdrev og surt overdrev kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 1-2 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b)

klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyperne, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 242

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N242 Thurø Rev og vedrører Naturstyrelsens arealer på 38 ha.

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H242 og har et areal på 163 ha.

Området består af den sydøstlige del af Thurø samt det nærmeste havområde med den undersøiske del af Thurø Rev. Området er dannet som et vinkelforland, hvor havet har aflejret materiale langs både syd- og østkysten. Igennem flere hundrede år har havet aflejret strandvolde udenpå hinanden, og i læ af strandvoldene er der dannet en veludviklet strandeng med tidevandsrender og flere strandsøer. Engmyretuer og store sten i jordoverfladen vidner om et meget gammelt græsningsareal.

De ældste strandvolde indeholder værdifulde og artsrige overdrev. Størstedelen af overdrene forekommer på kalkholdig bund, en mindre del på sur bund.

Strandengen er ligeledes meget artsrig med forekomst af talrige tuer af gul engmyre og gennemskæres af veludviklede losystemer. Inden for området findes også en enkelt forekomst af næringsrig sø.

Den undersøiske del af området består overvejende af sandbund og er bevokset med en veludviklet ålgræsvegetation med god udbredelse indtil 6 m dybde. Langs østkysten er forekomst af større sten. Selve det undersøiske rev består hovedsageligt af sand og muslingebanker.

Thurø Rev er omfattet af en fredning.

Natura 2000-området ligger i Svendborg Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Det Sydfynske Øhav.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på kalkoverdrev og surt overdrev, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Indenfor området ejer Naturstyrelsen hele landarealet, der består af strandenge, strandvolde vandhuller og overdrev, i alt 38 ha. Heraf er 25,8 kortlagt som lysåbne habitatnaturtyper. De ældste strandvolde indeholder værdifulde og artsrige overdrev, der indtil 1979 var voksested for orkideen skruetaks. Størstedelen af overdrene forekommer på kalkrig bund, en mindre del på sur bund. Strandengen er ligeledes meget artsrig og levested for flere arter af måge- og vadefugle. Der findes en lille næringsrig sø og næringsfattige vandhuller. Området er levested for bilag 4 arterne strandtudse og springfrø. Hele revet er udlagt til ekstensiv helårsafgræsning med robust kvæg og

dele af de områder, der i dag ikke er registreret som naturtyper er under udvikling til naturtyperne surt overdrev og kalkoverdrev.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6230	Surt overdrev	1,8
(tom)	(tom)	
6210	Kalkoverdrev	6,0
1330	Strandeng	18,1
I alt		25,8

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	1,8
			Naturtypebevarende pleje	1,8
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	6,0
			Naturtypebevarende pleje	6,0
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	18,1
			Naturtypebevarende pleje	18,1

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	1,8
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,8
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	6,0
			Rydning af opvækst	Eksisterende	6,0
	1330	Strandeng	Græsning	Eksisterende	18,1

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag		Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	1,8
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	1,8
	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	6,0
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	6,0
	1330	Strandeng	Hegning	Eksisterende	18,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	18,1

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen kalkoverdrev og surt overdrev kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 1-2 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyperne, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk